Josef jako superhrdina

Původ materiálu
Ludmila Míchalová Mikšíková
Pořadí v lekci
20

Téma

Josef jako hrdina, který prochází mnohými zkouškami, ve kterých zachová Hospodinu věrnost a Bůh mu žehná.

Cíl

Děti se vcítí a vžijí po postavy Josefa, můžou s ním prožít těžké věci i Josefův vzestup. Josef je hrdina, který musí projít mnohými zkouškami. Děti dojdou k poznání, že Josefovo „požehnání v nepožehnání“ je možné jen díky Božímu vedení a Boží přízni.

20.1 Pro učitele

Biblický text: Gn 39–41

20.1.1 Výkladové poznámky

- *Josefovy zkoušky:* Josef musí obstát v mnoha těžkých situacích. Už jen to, že je otrokem, je velmi těžká situace. Josef, přestože je otrok, neztrácí naději a i ve své nouzi myslí na ostatní. Nejdříve musí odolat žádostivé Potífarce. Přitom v příběhu nejde o to, aby dal Josef návod, jak se zachovat, když potká nadřenou Potífarku. Josef i v takové situaci nemyslí jen sám na sebe, jak si to užít, ale myslí na to, že by podvedl svého pána a zhřešil by tak proti Bohu. Odhaluje tak druhou stranu nevěry, která přináší zranění a nedůvěru. Dále Josef vykládá sny ve vězení svým spoluvězňům a později i faraónovi. I zde zdůrazňuje, že výklad snů je věc Boží, nikoli jeho schopnosti. Josef vykládá sny a říká i věci, které je těžké říci, říká věci nepopulární. To se týká hlavně výkladu snů faraóna. Josef si je jistý svou vírou a Božím původem výkladu snů, a proto se nebojí odhalit pravdu. Několikrát se v příběhu jako refrén opakuje, že s Josefem je Hospodin. Jeho zdar pochází od Hospodina. To Hospodin dokáže z věcí, které my bychom požehnanými nenazvali, udělat požehnání a díky Josefovi nakonec zachránit celý Izrael.

- *Josef jako otrok:* Výchozí postavení Josefa jako otroka je velmi těžké, neměl žádné právo na cokoliv. Potífarka musela vědět, že když nařkne otroka z takové hanebnosti, je právo na její straně. Josef se nemohl nijak bránit. Potífar se přesto k němu zachová milosrdně a zachová mu život, odkládá ho do vězení. S Josefem ale neproběhl soud, jako otrok ani neměl právo se hájit. Ve vězení je do doby, něž si na něj někdo vzpomene a vysvobodí ho. Proto Josef žádá číšníka, který je omilostněn, o přímluvu, ze své pozice nemůže nic dělat.
- *Josef vykládá sny:* Josef nebyl profesionální vykladač snů, pokaždé zdůraznil, že jeho výklad pochází od Boha. V tehdejší době se snům přikládal veliký význam, v Babylonii i v Malé Asii byly přímo školy, které se věnovaly výkladu snů. V Egyptě na to byla dokonce celá vysoká škola se specializovanou fakultou na faraónovy sny. Sny a zejména faraónovy sny — byl to podle tehdejších představ syn Boží — byly považovány za poselství bohů. Proto je právě faraónovým snům věnována tak velká pozornost. Faraónovi vykladači nejspíš mohli sami odhalit výklad jeho dvou snů, kráva byla symbolem plodnosti a sedm krav stejně jako sedm sudiček, které měly provázet novorozence, byly předzvěstí nadcházejících událostí. Nejspíš se ale báli mu říci tak nepopulární proroctví. Josef se nebál, věděl, že za ním stojí Bůh a že je v Božích rukou, co se má stát. Za výkladem snů hned navrhuje i řešení, projeví se jako moudrý muž.
- *Egypt* byl vnímán v Izraeli vždy jako nepřítel, přesto právě Egypt posloužil k jeho záchraně.

20.1.2 Úskalí

Vyprávění o Josefovi v Egyptě je velmi dlouhé, hlavně pro menší děti není zapotřebí zabíhat do podrobností, ale vnímat a vyprávět příběh jako celek.

20.1.3 Odkazy

Odkazy na pracovní listy, přípravky a jiné materiály najdete pod příslušnou kapitolou (20.1.3) na adrese http://goo.gl/V5VxzF.

20.2 Pro děti

20.2.1 Předškolní děti

Jako motivaci můžeme použít slova písně: *Kéž bychom to uměli zpívat písně chvály, i když se nám nedaří, tak jak jsme si přáli.* Na začátek zazpíváme jen tuto větu a zeptáme se dětí, za co všechno můžeme Pánu Bohu děkovat. Děti dovedeme podle slov písně k tomu, že lze děkovat i za věci, za které by nás ani nenapadlo děkovat. Přesto věříme Bohu, že i věci, kterým

nerozumíme nebo jsou pro nás těžké, mají v našich životech svůj význam a smysl. Pak ukážeme postavu Josefa (můžeme použít papírovou postavičku z pracovního listu Zdeňka Šorma), navážeme na minulou hodinu a zahrajeme, jako že si tuhle píseň zpívá sám Josef. Řekneme dětem, že jim povíme příběh, co se stalo s Josefem, kterého prodali jeho bratři do otroctví, a proč si Josef prozpěvuje takovou píseň, i když mu do zpěvu asi moc nebylo. Po vyprávění, mohou děti namalovat Josefa jako hrdinu, např. když odolal Potífarce, když byl ve vězení, ze kterého se dostal, když vykládal sny. Obrázky použijeme na vyzdobení hracího plánu pro starší děti, viz níže.

Pomůcky: Postava Josefa.

20.2.2 Mladší a starší školní děti

Můžeme použít stejnou motivaci jako u předškoláků. Pokud chceme vyprávění zpestřit, připravíme si na veliký papír (A2) hru Josef v Egyptě, ve které je hlavní postava Josef, který musí projít nástrahami, než dojde do cíle.

Hru hrajeme s hracími figurkami a kostkou. Na hrací plán nakreslíme hrací pole, hra by neměla být příliš dlouhá, zakreslíme čtyři zastavení: 1) Josef jako otrok, 2) Josef a Potífarka, 3) Josef vykládá sny spoluvězňům, 4) Josef vykládá sny faraónovi. Při vyprávění můžeme použít hrací plán jako názornou pomůckou, co všechno Josef zažil. Josef jako hrdina, který musel na své cestě překonat hned několik těžkostí. Během vyprávění použijeme postavu Josefa a postupně s ním procházíme jednotlivé body vyprávění. Pak Josefa dovedeme do cíle. Naznačíme cíl, ale schválně necháme otevřeno, co cíl pro Josefa znamená. Na konci vyprávění se zeptáme dětí, co je Josefovým cílem a hrací pole sami doplníme, cílů můžeme nechat i několik. Poté co příběh odvyprávíme, Josefa necháme v cíli a hru si s dětmi zahrajeme. Každé dítě si může vyrobit z kartonu svoji značku, nebo jednoduše použijeme hrací figurky např. z Člověče nezlob se.

U jednotlivých zastavení dáme dětem úkoly, dopředu připravíme tolik úkolů, kolik asi očekáváme dětí, raději více. Pokud dítě úkol nesplní, musí čekat na další v dalším kole. Úkoly mohou být např. údaje z příběhu, nebo nějaký legrační úkol, dále to mohou být úkoly podobné jako ve hře *Activity*, něco nakreslit, zahrát, uhodnout. U všech úkolů se snažíme, aby se tématem vztahovaly k příběhu Josefa a k jednotlivým zastavením. Snažíme se o to, aby všechny děti došly do cíle. Hru můžeme rozmyslet tak, aby se na ní podílely všechny děti ze všech věkových skupin. Nejmladší mohou nakreslit obrázky, kterými pak hrací plán dozdobíme, nejstarší děti zase mohou vymýšlet úkoly pro mladší, popř. mohou dozdobit hrací plán metodou koláže.

Pomůcky: Postava Josefa, tvrdý papír formátu A2, fixy a pastelky, menší tvrdé čtvrtky, hrací kostka a figurky na hraní.

Vyprávění

Být otrokem je hrozné. Na otroky se svobodní občané dívají jako na užitečnou věc nebo jako na lepší cvičené zvíře, které zastane práci v domácnosti, na poli nebo na stavbě. Otroka jeho pán vlastní a může si s ním dělat, co chce. Když mu patří, může ho třeba i zabít.

Byl jsem otrokem u Potífara. Jako otroka mě přivedla do Egypta karavana, která mě koupila od mých vlastních bratrů. Na trhu mě koupil Potífar, jeden z faraónových dvořanů, a zaměstnal mě ve svém domě. Přesto všechno, co se mi stalo, Hospodin byl stále se mnou. Potífar si brzy všiml, že práce mi jde od ruky a povýšil mě na místo správce svého domu. Potífar pobýval hodně mimo svůj dům a asi měl i práci na faraónově dvoře. Jeho žena byla doma sama a nudila se. Brzy po mně začala pokukovat a svádět mě, asi jsem se jí líbil. A tak mi jednou navrhla, ať se stanu jejím milencem. Ale já jsem ji odmítl: „Ne, to nejde, to bych ublížil tvému muži a provinil se proti Bohu. To nejde, to nechci.“

Jednoho dne, když jsme byli sami doma, udeřila na mě znovu: „Pojď, budeme spolu spát.“ A chytla mě za košili. Nechtěl jsem ji, pevně mě svírala, tak tak že jsem jí utekl.

Ze samé zlosti začala uražená Potífarka křičet: „Pomoc, Josef se mnou chtěl spát. Sotva jsem se ubránila. Podívejte se, ještě mi zůstal v ruce kus jeho oblečení.“ A večer to takhle vylíčila svému muži.

Ten mě vsadil do vězení. Nikoho nezajímalo, že jsem nevinný, byl jsem otrok a neměl jsem ani právo se hájit. Neměl jsem právo vůbec na nic.

Opět jsem na dně, nebo lépe řečeno ve vězení, ale i zde byl Bůh se mnou. Velitel pevnosti si mě oblíbil a dostal jsem na starost ostatní vězně. Stal jsem se správcem vězení. V té době se do vězení dostali dva významní vězni, královský pekař a číšník, byli to správní chlapíci, a tak jsme se spřátelili.

Stalo se to jednoho rána. „Dobré jitro, vyspali jste se dobře?“ zeptal jsem se.

„Ne, nevyspal, ani já ne. Oba jsme měli sny, ale nerozumíme jim. Jsme z toho celí zmatení.“

„Přede mnou,“ vypráví číšník, „stála vinná réva. Byly na ní tři výhonky a ty začaly pučet, vykvetly a dozrály z nich hrozny. V ruce jsem měl faraónovu číši; bral jsem hrozny, vytlačoval je do číše a podával mu ji do ruky.“

Řekl jsem: „To znamená, že za tři dny budeš opět povýšen do funkce číšníka. Prosím, vzpomeň si na mne, až se ti povede dobře, abych se dostal z vězení.“

Pekař se připojuje: „Mně se zdálo, že jsem měl na hlavě tři košíky chleba. V tom horním byly pokrmy pro faraóna, ale jedli je ptáci a odnášeli pryč.“

Pekaře jsem ale musel zarmoutit: „To znamená, že za tři dny bude tvůj konec, farao tě nechá popravit.“

Za tři dny pekaře popravili. Číšníka propustili a pracoval opět u dvora. Když odcházel, připomínal jsem se: „Nezapomeň.“

A on kýval: „Ne, nezapomenu.“ Ale tam nahoře se o mně ani nezmínil, zapomněl, asi chtěl na ty těžké chvíle ve vězení zapomenout.

Jednou, tak po dvou letech, přinesli králi snídani.

„Vyspal ses dobře, faraóne?“

„Ne, nespal jsem dobře. Měl jsem hloupý sen a dělá mi to starosti.“

Sen, to byla pro Egypťana skrytá zpráva o budoucnosti. A farao ji nechápe. Mít informaci, že se něco stane, ale nevědět, co přesně, to je nepříjemné. To má pak člověk strach, co to asi může znamenat. Ale jaká je to pomoc, když přijde někdo, kdo nás uklidní, kdo nám vysvětlí, o co jde.

Když se něco zdá faraónovi, to není jen tak, to se týká celé země, za kterou nese odpovědnost. Na výklad snů má farao své lidi, početný personál.

„Svolejte mi rychle všechny egyptské učence a mudrce, ať mi můj sen vyloží!“

A hned se sešli všichni hvězdopravci a kněží, proroci, mágové a jasnovidci, kteří studovali výklady snů dlouhé roky.

A farao vypráví: „Zdálo se mi, že stojím na břehu Nilu. Najednou z řeky vystupuje sedm vykrmených krav, tučných, krásných a pasou se. Ale za nimi vystoupilo z Nilu sedm krav vychrtlých a šeredných, velmi bídných. Něco tak šeredného jsem v celé egyptské zemi neviděl. A ty vychrtlé krávy sežraly ty hezké a tučné. A i když je sežraly, byly pořád stejně hubené. Pak jsem se probudil. Dále jsem v jiném snu viděl, jak z jednoho stébla vyrůstá sedm plných a pěkných klasů. A hle, za nimi vyráží sedm klasů prázdných, hluchých, sežehlých. A ty prázdné klasy pohltily ty pěkné.“

Všichni, co kolem naslouchali, krčí rameny a hledí do země. Že by nerozuměli? Možná ne. Ale možná radši rozumět nechtějí. Vědí, že říkat faraónovi něco nepříjemného je riskantní. Oni ti egyptští věštci možná moc dobře věděli, co ten sen znamená, ale báli se to říct. Je totiž nepopulární říkat lidem, že bude hůř, že se musí omezit, že něco hrozí. Mnohem lepší je slibovat, že bude stále lépe.

A tak vykladači mlčí a farao je neklidný, po dlouhém mlčení se nakonec osmělil můj přítel číšník: „Víš, věděl bych o někom, kdo umí vykládat sny. Je to hebrejský mládenec, otrok, který byl se mnou ve tvém vězení.“

„Sem s ním,“ velí faraón. A tak jsem se po řádných přípravách a koupeli dostal před faraóna.

Je to vlastně legrační — nejmocnější muž světa se těší na návštěvu mě otroka ve výkonu trestu, navíc cizince.

„Doslechl jsem se, že tobě stačí sen slyšet a už jej vyložíš.“

Na to jsem však odpověděl: „Ne já, ale Bůh dá faraónovi uspokojivou odpověď.“ A pak jsem se zaposlouchal, co farao vypráví.

Když farao domluvil, řekl jsem mu: „Je to jeden a tentýž sen. Sedm tučných krav, sedm plných klasů — to znamená, že bude sedm úrodných let — jak v živočišné, tak v rostlinné výrobě. Bude veliká hojnost. Po nich však nastane sedm let hubených, prázdných. Všechna hojnost bude tatam, půda bude jako sežehnutá a krutý hlad zemi zničí.“

Farao byl smutný, ale ulevilo se mu. Už ví, o co jde, už mu to někdo vysvětlil. Už ví, co ho čeká. Musel jsem sebrat všechnu odvahu, abych mu řekl celou pravdu. Věděl jsem ale, že při mně stojí Bůh, který mi dal poznat, co faraónův sen znamená. Říct pravdu — to je velká služba a pomoc.

A ještě větší pomoc je, když někdo umí i ukázat řešení, jak se z toho dostat. Bůh mi dal nejen poznat význam snu, ale i moudrost. Najednou jsem dostal nápad, jak z toho ven, řešení, jak se s tím nesmířit a s hladem se utkat.

„Poohlédni se po zkušeném muži, který by se stal správcem egyptské země a dohlížel na sklizně. Ať dá postavit státní sýpky a do nich se bude prvních sedm let ukládat část úrody. Ať je hlídají, a ta zásoba pak zajistí zemi potravu v době hladu.“

Tyto rady se faraónovi zamlouvaly. A jak tak přemýšlel, kdo by tím správcem mohl být, pohlédl na mě a pomyslil si: „ Josef je moudrý, Bůh mu přeci dává mnohé věci poznat. Udělám z něj správce Egypta.“

V jeden okamžik se ze mne stal nejmocnější muž v Egyptě hned po faraónovi. Dostal jsem prsten a krásné šaty, na krk mi farao pověsil zlatý řetěz, odznak mé funkce.

Svůj plán, jak přečkat dobu hladu, jsem začal hned také uskutečňovat. I když bylo sedm let obilí dostatek, lidé žili skromněji, nehýřili v nadbytku, nehltali bezmyšlenkovitě všechno, co bylo, ale skladovali část úrody na horší časy. V těžkých dobách pak bylo co jíst. Do Egypta pro

chléb chodili i lidé z jiných zemí.

Bůh mě nikdy neopustil. Bůh byl se mnou, i když jsem byl ve vězení, i když jsem byl správcem Potífarova domu. Byl se mnou, i když mě bratři hodili do studny, i když jsem byl správcem Egypta. Bůh mi dal sílu být poctivý a odvážný. Díky Boží pomoci jsem se stal pro druhé požehnáním a hrdinou.

To je výzva i pro nás, kteří žijeme v nadbytku, abychom s bohatstvím naší planety také hospodařili opatrně, nespotřebovávali lehkomyslně všechno, co je kolem nás, ale mysleli na doby budoucí.

20.3 Liturgie

20.3.1 Písně

Písnička o Josefovi a bratřích jeho (BTS 53); *Moc předivná* (Svítá 186), *Čest dej* (Svítá 37), *Kdo mě z pout mých* (Svítá 147), *Není lepší na tom světě* (EZ 611)

20.3.2 Biblický text k zapamatování

…s Josefem byl Hospodin; všemu, co činil, dopřával Hospodin zdaru. (Gn 39,23)

20.3.3 Rituál

Ke společnému zpěvu nebo volání: *Dál přece nejdeme sami* (Svítá 39).

20.3.4 Okénko do bohoslužeb

Pozveme děti dopředu a zeptáme se jich, jestli znají nějakého superhrdinu? Jak superhrdina vypadá? Co dělá? Vybereme nápady a některé zdůrazníme, např. zachraňuje ostatní, je chytrý, silný, umí si poradit i ve velmi těžké situaci, často ze své slabosti udělá přednost. Řekneme, že dnes si děti budou taky vyprávět o jednom superhrdinovi.

Budou si vyprávět o muži, který byl otrokem, nepodlehl svádění ženy, ale zachoval se čestně, byl ve vězení, ale dokázal se z něj dostat a nakonec zachránil spoustu lidí před hladem a smrtí. Děti necháme uhodnout, kdo to je. Trochu tím i napovíme, o čem si dneska budou vyprávět.

Nakonec zadáme dětem úkol, zeptáme se jich, proč je Josef superhrdinou? Kdo z Josefa superhrdinu udělal? Pokud budou děti vědět, necháme je odpovědět hned, nebo je navedeme, že na odpověď přijdou, až vyslechnou dnešní vyprávění.

Odpověď mohou říct učitelé po vyprávění v nedělní škole, nebo se na odpověď zeptáme při příštích bohoslužbách. Superhrdina je Josef díky Bohu, který stojí při něm a žehná mu.

20.3.5 Modlitba

Pane Bože, děkujeme ti, že jsi provázel Josefa, děkujeme ti, že provázíš i nás. Prosíme tě za moudrost a odvahu, abychom se i my stávali pro své okolí požehnáním. Prosíme tě, ať dokážeme děkovat i za těžké věci. Amen.

Odkaz na pracovní list
06 Josef v Egyptě
17 Josef v Egyptě
17 Josef v Egyptě - st
Cílová skupina
Předškolní
Školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami I (Od stvoření k Josefovi + Od Mojžíše k Rút)
Biblický odkaz (kat)
Genesis 39–41